

PROGRAMET E KURRIKULËS BËRTHAMË TË GJIMNAZIT

FUSHA: GJUHË E HUAJ

LËNDA: GJUHË ANGLEZE

KODI: 3.1.12.B

PROGRAMI I LËNDËS SË GJUHËS ANGLEZE

PËR KLASËN E 12^{të}

TIRANË, PRILL 2010

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12te është një dokument zyrtar i përpiluar me qëllimin e realizimit të standardeve të mësimdhënies dhe mësim-nxënies dhe të vlerësimit të nxënësit, në nivelin gjuhësor B2 (me tendencë për përfitim të aftësive drejt nivelit B2+), sipas Kuadrit të Përbashkët Evropian të Referencave për Gjuhët (KPER), duke mundësuar që nxënësi, nga përdorues i nivelit prag i pavarur i gjuhës (B1.2 në klasën e 11te), të bëhet përdorues i pavarur.

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12te, si pjesë përbërëse e kurrikulës së re të gjimnazit, lidhet harmonishëm dhe me programet ndërkurrikulare të kësaj klase, duke ndërthurur në mënyrë logjike dhe krijuese njohuritë e përfuara në gjuhën angleze me ato të lëndëve të tjera, si p.sh. në histori, gjeografi, biologji, matematikë, informatikë etj. Kjo ndërthurje ndër-lëndore bëhet natyrshëm dhe e nxit nxënësin/en drejt punës së pavarur. Dijet e fituara e përgatisin nxënës/in,-en të përballet me studime të mëtejshme, ose i jep mundësi për punësimin e tij/saj brenda ose jashtë vendit.

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12te është konceptuar dhe hartuar në mënyrë të tillë që dijet të rimerren, duke u pasuruar dhe thelluar më tej dhe, në përfundim të studimeve të gjimnazit, programi përmbyll ciklin shkollor të gjimnazit, duke i vetëdijësuar nxënësit për njohuritë gjuhësore të përfuara ndër vite.

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12te ndjek udhëzimet e Kurrikulës Kombëtare të Gjuhëve Moderne për Arsimin Publik Parauniversitar. Ky program ravijëzon të gjitha njohuritë gjuhësore dhe ndërkulturore të përfuara nga klasa e 3te deri në klasën e 12te. Ai finalizon njohuritë që nxënësi ka përfuar gjatë gjithë ciklit të shkollës nëntëvjeçare dhe gjimnazit, si dhe krijon kushtet për një orientim më të mirë të nxënësve në vlerësimin e njohurive përfundimtare.

Programi në fjalë përcakton kriteret e përmbushjes së standardeve të mësimdhënies/nxënies në përputhje me Portofolin Evropian të Gjuhëve të akredituar nga Këshilli i Evropës për nxënësit shqiptarë të gjimnazit. Zbatimi i standardeve është detyrë themelore e mësuesve dhe nxënësve, të cilët duhet të vlerësojnë se sa procesi mësimor përmbush objektivat e përgjithshme të kurrikulës kombëtare për gjuhët e huaja.

Programi përmbush nevojat dhe interesat gjuhësore e kulturore të nxënësit/-es, duke i ndërthurur ato me përvojat dhe dijet mbi botën që e rrethon, duke iu përshtatur grupmoshës dhe duke nxitur në vazhdimësi zhvillimin e pavarur, intelektual dhe social-kulturor të nxënësit/-es.

Kështu, programi kërkon që nxënës/i,-ja të rrisë e të thellojë aftësitë e tij/saj formuese dhe shprehëse në gjuhën angleze, duke e bërë atë përdorues të pavarur.

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12te e drejton nxënës/in,-en:

- të mësojë në mënyrë të pavarur, duke i dhënë atij/asaj besim në vetvete në realizimin e detyrave në klasë e jashtë saj;
- të zhvillojë të menduarit kritik, duke i dhënë mundësi të konsultohet me më shumë burime informacioni dhe të bëjë përzgjedhjen e duhur personale;
- e përgatit nxënësin/en për të nxënë gjatë gjithë jetës.

Mësimdhënia/nxënia realizohen me sukses duke ndërthurur forma të ndryshme të punës individuale dhe të asaj në grup.

1. SYNIMI I LËNDËS

Synimi kryesor i programit të gjuhës angleze për klasën e 12te është të përmbyllë ciklin e përvetësimit të kësaj gjuhe duke vënë theksin në aspekte të kulturës dhe të qytetërimit.

Programi synon gjithashtu:

- Ngulitjen e shprehive të punës së pavarur në mënyrë që nxënësi të arrijë të shfrytëzojë literaturën në gjuhën e huaj dhe veçanërisht në gjuhën e specialitetit të cilën do ta hasë gjatë studimeve universitare.
- Aftësimin e nxënësit me teknikat bazë të leximit dhe ligjërimit me shkrim në gjuhë të huaj.
- Zhvillimin e mendimit logjik, sintetik dhe krijues bazuar në tekste konkretë dhe situata reale.
- T'i përgatisë nxënësit për t'u përballur me kërkesat standarde të provimeve evropiane për nivelin B2.

Synimet realizohen duke zbatuar me rigozitet parimet gjuhësore:

- Gjuha është funksionale (të zhvillohen aftësitë gjuhësore dhe komunikative)
- Mësimi i gjuhës ndërthuret me njohuritë e tjera në mënyrë të njëherëshme dhe të ndërvarur. (Nxënësit mësojnë gjuhën angleze në një kontekst akademik dhe social të caktuar).
- Gjuha përftohet nëpërmjet ndërveprimit. (Nxënësve u jepet mundësia të përdorin gjuhën gjatë ndërveprimit në situata reale gjuhësore dhe kulturore.)
- Mësimdhënia dhe nxënia bëhen në mënyrë graduale, ndër vite, si dhe ndryshon nga një individ tek tjetri sipas njohurive të gjuhës mëmë, kushteve sociale dhe kulturore.

2. OBJEKTIVA TË PËRGJITHSHËM

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12te ka si objektiv të përgjithshëm të zhvillojë aftësinë analitike dhe sintetike të një informacioni më të gjerë gjuhësor dhe kulturor, duke e ndërthurur këtë informacion me njohuritë e lëndëve të tjera, ku nxënësi zhvillon më tej:

- shprehinë me shkrim dhe me gojë;
- saktësinë me shkrim dhe me gojë;
- aftësinë për të përballuar me shkathtësi dhe saktësi problemet e përditshme përmes formimit të tij/saj gjuhësor dhe kulturor;
- “aftësinë për të vënë në dukje, krahasuar dhe bërë dallimet ndërmjet kulturave të ndryshme, si dhe për t’ju përshtatur atyre në situata të caktuara të komunikimit ndërkulturor;”
- aftësinë për të ndërthurur sa më mirë kategoritë e njohurive të përgjithshme me ato specifike në përputhje me shprehinë individuale të nxënësit;
- aftësinë e të menduarit në mënyrë krijuese dhe kritike duke konsoliduar shprehinë dhe/ose proceset e të menduarit kritik dhe krijues;
- shprehinë dhe aftësitë planifikuese dhe përpunuese;

“Meqenëse programi i gjuhës angleze për klasën e 12te shërben si fazë përmbyllëse për njohuritë e përfuara në gjuhën angleze gjatë viteve të arsimimit në nivelin parauniversitar, nxënësit bëhen më të sigurt dhe të vetëdijshëm në përdorimin e njohurive gjuhësore dhe kulturore në përshtatje dhe përputhje me nivelin gjuhësor B2

3. OBJEKTIVA

a) Objektiva sipas standardit në komunikim

Përshkrimi. Objektivat e standardeve në këtë fushë i japin më shumë rëndësi analizës dhe sintezës gjuhësore, thellojnë ndërveprimin gjuhësor për të ngritur në një nivel më të lartë cilësor komunikimin në gjuhën angleze, në kushte në të cilat nxënës/i,-ja jo vetëm orientohet në ndërveprimin gjuhësor, por edhe argumenton pikëpamjet e tij/saj.

Duke vendosur një standard më të lartë gjuhësor dhe kulturor nëpërmjet sigurimit të informacionit të një shkalle më të lartë vështirësie në këndvështrimin sasior dhe cilësor, programi i klasës së 12te synon që nxënës/i,-ja të përballojë situata të ndryshme të komunikimit të përditshëm, në një mjedis gjuhësor e kulturor anglistfolës.

	Objektiva
Komunikimi	<p>Në përfundim të klasës së 12te nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të bëjë parashikime dhe të ngrejë hipoteza rreth një situatë problemore; ▪ të analizojë, të vlerësojë, të përpunojë, të përzgjedhë, të ruajë, të interpretojë, të këmbëjë, të miratojë dhe të prezantojë informacionin / mesazhin e kërkuar ose të dhënë; ▪ të ndjekë, të kuptojë thelbin dhe detajet e bisedës; ▪ të bëjë të qartë lidhjet shkak pasojë në një situatë të dhënë; ▪ të shprehë pikëpamjet mbi një argument, duke e mbështetur me fakte dhe të dhëna; ▪ të krahasojë zgjidhje të ndryshme; ▪ të shpjegojë dhe të justifikojë zgjidhjen e parashtruar të një problemi; ▪ të bëjë dallimin mes fakteve dhe interpretimit të tyre; ▪ të klasifikojë pikat e rëndësishme dhe më pak të rëndësishme të një diskutimi; ▪ të diskutojë rrethargumenteve pro dhe kundër; ▪ të debatojë për të mbrojtur argumentat dhe qëndrimin e tij / saj ndaj një teze apo ideje. ▪ të hartojë një tekst argumentues duke respektuar rregullat strukturore; <p>në situata të ndryshme, si p.sh.: jeta e përditshme, jeta në shkollë, bota përreth nesh, bota e komunikimit, jeta personale dhe shoqërore etj.</p>

Veprimtaritë komunikimit	<p>e Në përfundim të klasës së 12te nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të miratojë dhe të mirëpresë idetë dhe përvoja të tjerëve; ▪ të kundërshtojë me argumenta dhe të përforcojë pikpamjen e tij rreth temës së debatit. • të formulojë një ankesë dhe të negociojë për zgjidhjen e saj; ▪ të bëjë hipoteza; ▪ të shprehë keqardhje dhe dëshira; ▪ të nxisë marrjen pjesë në shtrimin e një platforme diskutimi, duke krijuar mundësi të njëjta për të gjithë, ▪ të shprehë pëlqime dhe mospëlqime; ▪ të verifikojë detajet mbështetëse të një argumenti <p>për përvoja të ndryshme, në situata të jetës së përditshme, si: festa, takime, ditëlindje, treg, vende të panjohura, shkollë, mbrëmje, ekskursionet, diskutime rreth aktualitetit, interesat etj.</p>
---------------------------------	--

b) Objektiva sipas standardit në kulturë

Përshkrimi. Objektivat e standardeve në këtë fushë parashikojnë një shkallë më të lartë të ndërgjegjësimit kulturor, duke vënë theksin në administrimin e aftësive ligjërimore në ndërveprimin gjuhësor dhe kulturor.

Objektiva	
Kultura	<p>Në përfundim të klasës së 12te nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përdorë gjuhën angleze në mënyrë të drejtë ▪ të përdorë forma të ndryshme gjuhësore dhe kulturore, si p.sh., regjistër të përshtatshëm për një situatë, audience dhe qëllim të caktuar (zyrtarë, miqësorë, konfidencialë, normale, informale etj); ▪ të përdorë strategjitë e duhura të të nxënës që ai/ajo të zgjerojë më tej kompetencat e tij/saj socio-linguistike dhe socio-kulturore; ▪ të thellojë njohuritë e tij/saj mbi personalitete të ndryshme të kulturës angleze, si dhe të ngjarjeve të ndryshme me karakter njohës dhe formues në fushën e gjeografisë, historisë, ekonomisë, politikës, etj;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ të përdorë saktë shenjat jashtëgjuhësore, si p.sh., gjestet, qëndrimi në ligjërim, etj, që përcaktojnë pozicionin e bashkëfolësve në bashkëbisedim; ▪ të motivojë shijet dhe zgjedhjet e të rinjve mbi tregun, çmimet, modën, shkollën, jetën, të ardhmen etj, duke bërë krahasimin me ato të kulturës angleze; ▪ të komentojë mbi vlerat e një filmi, drame, koncerti apo veprë letrare, duke i analizuar dhe krahasuar elementet e tyre në sjelljen e personazheve;
--	---

c) Objektivat sipas standardit në formimin gjuhësor

Përshkrimi. Objektivat e standardit në këtë fushë e aftësojnë nxënës/in,-en të përdorë dhe të aktualizojë elementë gjuhësorë që janë në përshtatje dhe përrputhje me nivelin gjuhësor B2, duke i kushtuar rëndësi të veçantë saktësisë dhe rrjedhshmërisë së këtyre elementeve në situata të caktuara ligjërimore, në mënyrë që nxënësit të rrisin shkallën e vetësigurisë dhe ndërgjegjësimin në përdorimin e njohurive gjuhësore.

Nxënës/i,-ja nxitet të përforcojë, të përpunojë dhe të zgjerojë njohuritë për strukturat gramatikore, si dhe të kuptojë lidhjen dhe përdorimin e saktë të tyre në ligjërim, duke zhvilluar më tej kompetencat gjuhësore dhe duke rritur sigurinë në komunikim. Analiza dhe përdorimi i njohurive dhe strukturave gjuhësore të përfutuara në nivelet e mëparshme gjuhësore dhe në vazhdim, në klasën e 12-të bëhet në situata më të ndërlikuara kuptimore dhe gjuhësore me një shkallë më të lartë saktësie dhe përpikërie.

	Objektiva
Elemente gramatikore	<p>Në përfundim të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të analizojë pjesë leximi, tregimi etj, nga ana gramatikore për të vlerësuar koherencën; ▪ të identifikojë dhe shpjegojë fjalitë e përbëra, bashkërenditëse dhe nënrenditëse dhe t'i përdorë saktë ato me një qëllim të caktuar. ▪ të korrigjojë gabimet e bëra në ligjërim me shkrim ose me gojë. (Në këtë nivel gjuhësor nxënësi/ja lejohet të bëjë 5-6 gabime të lehta, të cilat mund të shmangen gjatë paraqitjes përfundimtare të detyrës.) ▪ të përdorë saktë në mënyrë krijuese foljen në kohë dhe kombinime të ndryshme, formën veprorë dhe pësorë të foljes në struktura të ndërlikuara, foljet kalimtare e jokolimtare, struktura komplekse të ligjëratës së drejtë dhe të zhdrejta, fjalitë e përbëra (kushtore,

	dëshirore, kohore), dallimet kuptimore në përdorimin e formave të pashtjelluara, lidhëzat, format e ndërlikuara të foljeve frazale e modale, përemrat vetvetorë, përemrat e pacaktuar, rendin e fjalëve në fjali, mbiemrat dhe format e tyre më të ndërlikuara, ndajfoljet dhe nyjat, emrat e përbërë, parashtesat dhe prapashtesat nëpërmjet situatave të ndryshme nga jeta e përditshme, shoqërore dhe akademike.
--	---

4. OBJEKTIVAT SIPAS AFTËSIVE GJUHËSORE

Aftësia	Objektiva
Të dëgjuarit	<p>Në përfundim të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të ndjekë me pak sforcim pjesën më të madhe të një bisede autentike bërë në praninë e tij. ▪ të kuptojë në detaje një ligjërimit në gjuhë standarde, edhe pse të zhvilluar në një ambient të zhurmshëm. ▪ të kuptojë idetë kryesore të një ligjërimit të ndërlikuar në brendi dhe formë, mbi një temë konkrete ose abstrakte. ▪ të ndjekë një argumentim apo debat kompleks, mbi një temë të njohur dhe të strukturuar qartë. ▪ të ndjekë një leksion apo bisedë, të drejtpërdrejtë apo në radio, mbi tema të njohura dhe të panjohura, që lidhen me veprimtarinë personale, shoqërore apo akademike. ▪ të kuptojë dokumentarë televiziv, intervista apo biseda, drama dhe filma, të shprehura në gjuhë standarte. ▪ të përthithë përmbajtjen informative të një materiali të regjistruar, si dhe të kuptojë pikëpamjen dhe qëndrimin e folësve, nëpërmjet elementeve të intonacionit që përdoren.
Të lexuarit	<p>Në përfundim të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përthithë me shpejtësi përmbajtjen dhe domethënien e lajmeve, artikujve mbi tema që lidhen me interesat e tij / saj, dhe të vendosë nëse një rilexim është i domosdoshëm. ▪ të kuptojë artikuj dhe materiale mbi problemet

	<p>aktuale, ku shprehen qëndrime dhe pikpamje të caktuara.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të kuptojë në detaje tekste të ndryshme që lidhen me fushën e tij të interesit akademik dhe shoqëror. ▪ të përmbledhë pikat kryesore në shkrimet kritike rreth filmave, teatrove, librave dhe koncerteve. ▪ të përshkojë shpejt një manual (p.sh. rreth një programi kompiuterik), të gjejë dhe të kuptojë shpjegime dhe këshilla përkatëse rreth një problemi të caktuar. ▪ të identifikojë shpejt përmbajtjen dhe të përzgjedhë informacionin e përshtatshëm nga artikuj dhe reportazhe, si dhe të vendosë nëse i duhet një studim më i thellë. ▪ të kuptojë artikuj të specializuar jashtë fushës së tij, duke e lejuar që t'i referohet herë pas here fjalorit, për të verifikuar kuptimin. ▪ të kapë mesazhin thelbësor në korrespondencën e përditshme të fushës së tij të interesit.
<p>Të folurit</p>	<p>Në përfundim të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të shprehet rrjedhshëm dhe saktësisht për një shumëllojshmëri temash duke bërë me lehtësi lidhjen midis ideve. ▪ të komunikojë rrjedhshëm dhe spontanisht gjatë bashkëbisedimit me folës vendas, duke mbështetur qëndrimet me anë të argumenteve dhe shpjegimeve të nevojshme. ▪ të kuptojë hollësisht dhe të marrë pjesë në biseda të zgjeruara për çështje të përgjithshme edhe pse zhvillohen në mjedise të zhurmshme. ▪ të shprehë idetë e tij / saj në mënyrë të saktë, të prezantojë dhe tu përgjigjet argumenteve komplekse në mënyrë bindëse. ▪ të nxjerrë në pah, të komentojë, të evidentojë problemet, të vlerësojë propozimet alternative, të bëjë hipoteza dhe t'u përgjigjet atyre në lidhje me tema përmbajtja e të cilave është e njohur. ▪ të mbështetë mendimet e tij / saj në diskutime, duke dhënë shpjegimet, argumentat dhe komentet e duhura. ▪ të përballojë një debat duke identifikuar qartë argumentat në mbështetje apo kundër pikpamjes së tij / saj. ▪ të shprehë mendimet e tij / saj me saktësi dhe të prezantojë bindshëm argumentet e veta. ▪ të shtrojë qartë një çështje problem duke arsyetuar rreth

	<p>shkakut dhe pasojës, si dhe duke vlerësuar avantazhet dhe disavantazhet e qasjeve të ndryshme.”</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përballojë dhe të negociojë për zgjidhjen e një problemi që ka ngjallur debat. ▪ të raportoje informacione dhe argumente nga një numër burimesh si dhe të arrijë në përfundimet e duhura. ▪ të bëjë përshkrime dhe prezantime, të qarta dhe të detajuara, duke parashtruar idetë e rëndësishme dhe duke i mbështetur me shembujt e duhur. ▪ të japë qartë e rrjedhshëm njoftime për çështje të përgjithëshme, pa shkaktuar keqkuptime dhe vështirësi tek dëgjuesi.
<p>Të shkruarit</p>	<p>Në përfundim të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të shkruajë qartë tekste (ese, raport, prezantim, etj.) rreth temave të ndryshme që kanë lidhje me interesat e nxënësit /nxënëses. ▪ të shkruajë përmbledhje artikujsh për tema të përgjithshme dhe të vlerësojë informacionin përkatës. ▪ të përmbledhë informacione dhe argumente nga burime dhe t’i vlerësojë ato. ▪ “të shtjellojë një temë, nëpërmjet esesë apo raportit, duke theksuar pikat kyçe dhe përfshirë në të detajet mbështetës. ▪ të shkruaj për ngjarje dhe përvoja të vërteta ose të stisura, në mënyrë të detajuar dhe lehtësisht të qarta e të kuptueshme. ▪ të shkruajë një përmbledhje të shkurtër rreth një filmi apo libri, ku të shprehë edhe qëndrimin rreth tyre. ▪ të raportoje mbi lajmet e ditës, duke shprehur qëndrimin rreth tyre. ▪ të vlerësojë ide dhe zgjidhje të ndryshme për një problem, duke shpjeguar qartë avantazhet apo disavantazhet e varianteve të ndryshëm.

5. KËRKESA TË GJUHËS ANGLEZE NDAJ LËNDËVE TË TJERA

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} është i lidhur ngushtë me programet e lëndëve të tjera që nxënësit zhvillojnë gjatë vitit kalendarik mësimor. Së bashku me njohjen e gjuhës ata formohen nga ana etike, kulturore dhe intelektuale. Ndërthurja e programeve të klasës së 12 të gjimnazit realizohet nëpërmjet trajtimit të fushave tematike me objektivat dhe synimet përkatëse, të cilat nuk janë vetëm gjuhësore, por edhe njohëse.

Ndërthurja ndërlëndore shprehet si më poshtë:

1. Njohuritë që merren në gjuhën angleze dhe në matematikë ndërthuren kur përdoren shifrat, numrat dhe veprimet matematikore në interpretimin e disa të dhënave në përqindje, në diferencë, etj.
2. Njohuritë që merren në gjuhën angleze dhe në shkencat natyrore, p.sh.: në biologji, kimi, fizikë reflektohet në trajtimin e temave rreth funksionit të trupit të njeriut, të ekosistemit, të reaksioneve kimike, si dhe të zbatimit të ligjeve të fizikës.
3. Në lëndën e TIK-ut, nxënës/i,-ja aftësohet të përdorë internetin, e-mailin, programe të ndryshme që e ndihmon atë të eksplorojë të rejtat mbi botën që ai/ajo studion, si dhe vendos komunikim me bashkëmoshatarët e tij/saj.
4. Njohuritë që ai/ajo merr nëpërmjet artit dhe kulturës angleze gjejnë shprehjen e tyre në aktivitetin dhe kontributin e personaliteteve në fushën e sportit, muzikës, modës dhe pikturës.
5. Me shkencat sociale janë të lidhura tema, si: marrëdhëniet familjare, marrëdhëniet në shkollë, marrëdhëniet në komunitet, të cilat vihen në zbatim përmes projekteve ndërkurrikulare mbi ndihmën ndaj të varfërve, të moshuarve, të personave me kufizime mendore dhe fizike etj.

Bashkëndimi ndër-lëndor në programin e klasës së 12^{të} mundëson realizimin e synimeve dhe objektivave të përgjithshme të programit për:

edukimin intelektual. Gjatë njohurive që nxënës/i,-ja merr në këtë nivel shkollimi, i cili përbën dhe mbylljen e ciklit mësimor në gjimnaz, gjatë analizës dhe sintezës ai/ajo arrin t'i vlerësojë këto njohuri, duke rritur cilësinë e nxënies dhe pavarësinë e tij të nxënies.

edukimin mjedisor. Për sa i përket edukimit mjedisor programi mundëson tema në funksion të këtij zhvillimi. Në këtë aspekt, nxënës/i,-ja aftësohet të përdorë struktura gramatikore më të ndërlikuara, forcon aftësitë shprehëse gjuhësore, duke krahasuar dhe analizuar shkaqet, pasojat dhe zgjidhjet.

edukimin kulturor dhe etik. Përmes lëndëve historii, gjeografi, letërsi e histori arti nxënës/i,-ja përfton njohuri për vendet anglishtfolëse, kulturën, mënyrën e jetesës, etikën, doket e zakonet, duke e bërë atë të aftë të përballet me këtë kulturë në sfidat e mëtejshme për t'u bërë qytetar i botës. Edukimi kulturor dhe etik realizohet përmes përdorimit të funksioneve gjuhësore, si p.sh.: të kërkojë falje e sqarime, të shprehë keqardhje e gëzim, aprovim apo mosaprovim etj, në kontekste ndërveprimi të ngjashme me ato reale.

edukimin për të drejtat e njeriut. Njohja e kulturave dhe personaliteteve të vendeve anglishtfolëse jep një shtysë trajtimit të temave, si: barazia sociale, diskriminimi social, respekti reciprok, barazia gjinore dhe racore.

atdashedashurinë. Njohja me historinë, personalitetet dhe kulturën e vendeve anglishtfolëse i jep mundësi nxënësit/es të bëjë dallimin dhe të nxjerrë anët e përbashkëta, duke e ndërgjegjësuar atë për identitetin kombëtar dhe kulturor.

6. KËRKESA PËR ZBATIMIN E PROGRAMIT

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} është një dokument zyrtar, pjesë e tërësisë së dokumenteve zyrtare për lëndën e gjuhës angleze, si kurrikula e gjimnazit dhe standardet e fushës kurrikulare, ku kjo lëndë bën pjesë. Ky program reflekton hapat që përdoruesit (p.sh.:

mësuesit, instruktorët, nxënësit) ndërmarrin gjatë planifikimit të procesit të mësimdhënie/nxënies, dhe të vlerësimit.

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} dallohet për dhënien në formë spirale e kompetencave gjuhësore, dhe njohurive kulturore, e cila nënkupton përsëritjen dhe rimarrjen e tyre në veprimtari dhe kontekste gjuhësore gjithnjë e në rritje. Për këtë arsye, përdoruesve të këtij programi u duhet të njihen me programet lëndore të gjuhës angleze për klasat paraardhëse, si dhe nivelin gjuhësor A1, A2, B1, sipas Kuadrit Evropian të Referencave për Gjuhët dhe të Portofolit Evropian për Gjuhët të akredituar nga Këshilli i Evropës me nr. 96.2008.

Meqënëse programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} lidhet në mënyrë organike me programet e lëndëve të tjera, përdoruesve u duhet të njohin jo vetëm standardet e fushave të tjera të të nxënës, por edhe programet lëndore të të njëjtit vit.

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} realizohet vetëm duke respektuar parimet e barazisë gjinore, etnike, kulturore, racore dhe fetare.

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} zbatohet nëpërmjet hartimit individual të planeve vjetore, semestrale dhe ditore, ku mësues/i,-ja ka liri veprimi në përputhje me nevojat e nxënësit/es dhe në përputhje me kërkesat e Kuadrit Evropian për Gjuhët.

A. Objektivat

Objektivat e parashtruara në programin e gjuhës angleze për klasën e 12^{të} janë të detyrueshme për t'u realizuar nga mësuesi dhe duhen përvetësuar nga nxënës/i,-ja. Kjo do të thotë se të gjithë nxënësve duhet t'u jepet mundësia që të nxënë çka përshkruhet tek objektivat. Objektivat janë të detyruara të zbatohen sipas shkallës së vështirësisë. Realizimi i objektivave në tema, kapituj e njësi mësimore dhe renditja e tyre është zgjedhje e lirë e zbatuesit të programit.

Meqënëse niveli i nxënësve brenda klasës është i ndryshëm, atëherë mësues/i,-ja ka nevojë të bëjë punë të diferencuar me nxënësit e tij/saj. Kjo kërkon që përveç përcaktimit të objektivave të përgjithshëm të arritjeve, të përcaktojë objektivat për nxënësit e nivelit të ulët, të nivelit mesatar dhe të nivelit të lartë.

Shembulli më poshtë është thjesht për ilustrim:

Topic: Reporting

Overall objective: By the end of the lesson the student should be able to:

- report to his class about the consequences of Global warming after a newspaper article

Specific objectives: By the end of the lesson the student should be able to:

Level 1 (Minimum)

- Identify what is reported and who;

Level 2 (Medium)

- Practise the reported arguments;

Level 3 (Maximum)

- Analyse and synthesise the use of Reported speech in the article.

B. Orët mësimore

Sasia e orëve mësimore është detyruar, por raportet janë rekomanduese. Përdoruesit e programit duhet të respektojnë sasinë e orëve vjetore të lëndës. Mësues/i,-ja mund të vendosë të përparojë më ngadalë, kur vë re se nxënësit e tij/saj hasin vështirësi të veçanta në përmbushjen e objektivave të kapitullit, por mund të ecë më shpejt, kur nxënësit e tij/saj demonstrojnë një përvetësim të kënaqshëm.

Në programin e lëndës së gjuhës angleze afërsisht **70%** e orëve mësimore totale janë për shtjellimin e njohurive të reja lëndore dhe **30%** e tyre janë për përpunimin e njohurive (gjatë vitit dhe në fund të vitit shkollor).

B.1. Shpërndarja e orëve mësimore (34 javë x 4 orë = 136 orë)

Gjuha angleze për klasën e 12^{të} zhvillohet me 4 orë mësimore në javë (34 javë x 4 orë = 136 orë vjetore) dhe shpërndarja e orëve të planifikuara është si vijon:

Gjatë shtjellimit linear të lëndës në tekst (në kapituj e njësi mësimore) aftësitë gjuhësore dhe kulturore ndërthuren me njëra-tjetrën. Mësues/i,-ja është i/e lirë të bëjë kombinimin e tyre brenda një kapitulli ose një njësie mësimore, pavarësisht renditjes në tabelën e shpërndarjes së orëve.

Komunikimi dhe formimi kulturor zë 104 orë, të cilat ndahen, sipas objektivave që u përgjigjen, në 90 orë mësimore për kulturën dhe komunikimin (*nga të cilat 70% e tyre, që përbëjnë 63 orë, do të jenë për trajtimin e lëndës së re, kurse 30% e tyre, që përbëjnë 27 orë, do të shërbejnë për përpunimin e njohurive; me përpunim do të kuptojmë, p.sh.: përforcimin e informacionit të marrë në temat përkatëse ose ushtrime për mendimin kritik rreth këtij informacioni*), dhe 14 orë për veprimtaritë dhe funksionet e komunikimit (*nga të cilat 70% e tyre, që përbëjnë 10 orë mësimore, do të shërbejnë për njohuritë e reja, kurse 30% e tyre, d.m.th. 4 orë mësimore, do të përdoren për përpunimin e njohurive*).

Formimi gjuhësor zë 32 orë. Janë kryesisht orë në të cilat mësues/i,-ja shtjellon, në bashkëveprim me nxënësit, njohuri gramatikore dhe ushtrime gjuhësore gramatikore e leksikore (*nga të cilat 70% e tyre, që përbëjnë 23 orë mësimore, do të shërbejnë për trajtimin e strukturave të reja, kurse 30% e tyre, që përbëjnë 9 orë, do të shërbejnë për rimarrjen, përpunimin dhe përforcimin e tyre*).

Përpunimi i njohurive

Përpunimi i njohurive përmban:

- përsëritjen e njohurive bazë (konceptet themelore);
- testimin e njohurive bazë;
- integrimin e njohurive të reja të lëndës me njohuritë e fituara më parë;
- integrimin e aftësive të reja me njohuritë e lëndëve të tjera (ndonëse këto integritime do të përshkojnë zhvillimin e çdo ore mësimore, gjatë përpunimit u duhet kushtuar kohë e posaçme);

- përsëritjen vjetore;
- testimin vjetor (nuk është i detyruar).

Gjatë përpunimit të njohurive duhet t'u kushtohet kohë e posaçme kultivimit të:

- aftësive të përgjithshme, si: të komunikimit, të menazhimit të informacionit, të zgjidhjeve problemore dhe të të menduarit kritik e krijues;
- aftësive gjuhësore, të dëgjuarit, të lexuarit, të folurit dhe të shkruarit;
- formimit të qëndrimeve, si: qëndrimi etiko-social, qëndrimi gjatë punës në grupe të vogla nxënësish etj.

Në orët mësimore që i përkasin përpunimit të njohurive, mësues/i,-ja zhvillon edhe tema me nismën e tij/saj ose me kërkesën e vetë nxënësve. Këto tema mund të nxiten nga ngjarje aktuale ose thjesht nga kureshtja e nxënësve.

Gjatë orëve të përpunimit të njohurive, nxënësve duhet t'u krijohet mundësia të punojnë detyra tematike e projekte kurrikulare, të zgjidhin situata problemore nga jeta etj.

Pjesë e përpunimit të njohurive është rishqyrtimi vjetor, i cili ka për qëllim të nxjerrë në pah dhe të përforcojë konceptet e metodat themelore të kësaj lënde.

Programi i klasës së 12te orienton gjithë procesin e mësimdhënies e të nxënies së gjuhës angleze në nivelin B2.

Metoda dhe strategji të mësimdhënies/nxënies.

Mësues/i,-a është i/e lirë të përdorë një larmi metodash e strategjish të mësimdhënies/nxënies për t'ua përshtatur nevojave të nxënësve në klasa të ndryshme. Ai/ajo i kombinon këto metoda gjatë procesit mësimor dhe i përshtat ato në bazë të zhvillimit në rritje të kompetencave gjuhësore dhe të zhvillimit të pavarësisë së nxënës/it,-es në vijueshmëri të këtij procesi.

Mësimdhënia ka në qendër të saj metodën e komunikimit, metoda me bazë detyrën, metoda funksionale dhe atë të situatave sa më afër jetës reale etj. Këto metoda realizohen nëpërmjet strategjive dhe teknikave të ndryshme, sipas aftësive gjuhësore (të dëgjuarit, të folurit, të lexuarit, të shkruarit).

Në këtë nivel gjuhësor zbatohen të gjitha strategjitë për katër aftësitë gjuhësore, por ato përshkallëzohen nga niveli në nivel në varësi të objektivave.

Të dëgjuarit

Për të zhvilluar aftësinë e të dëgjuarit, nxënës/i,-ja ushtrohet të ndjekë këto strategji:

- të mbajë shënime gjatë dëgjimit;
- të klasifikojë çështjet që dëgjon;
- të përqendrohet e të zbulojë detaje specifike;
- të arsyetojë mbi bazë të asaj që dëgjon;
- të përdorë njohuritë e tij/e saj të mëparshme;
- të bëj lidhje mes asaj që dëgjon dhe materialit pamor;
- të përqendrohet te kërkesa e dëgjimit;
- të vërë qëllime dhe objektiva për zhvillimin e aftësisë së dëgjimit;
- të përpiqet që gjatë dëgjimit të kuptojë referencat kulturore, jo të njohura për të, duke përdorur kontekstin, për të hamendësuar kujt ato i referohen.

Të folurit

Për të zhvilluar aftësinë e të folurit, nxënës/i,-ja ushtrohet të ndjekë këto strategji:

- t'i kërkojë folësit përsëritje, në rast moskuptimi;
- të mos ndalojë plotësisht ligjërimin, kur nuk di një fjalë ose shprehje, por të përdorë shprehje e fjalë të njohura;
- të përdorë shprehje tipike të gjuhës angleze, me qëllim që të fitojë kohë për gjetjen e fjalës së duhur;
- të përsërisë një pjesë të asaj çka thotë bashkëfolësi, për të miratuar se biseda ndërmjet tyre po përcillet në mënyrë të drejtë kuptimore;
- të pyesë bashkëbiseduesin për të bërë të qartë atë që është thënë.

Të lexuarit

Për të zhvilluar aftësinë e të lexuarit, nxënës/i,-ja ushtrohet të ndjekë këto strategji:

- të kërkojë të dhëna që e ndihmojnë për të parashikuar përmbajtjen e tekstit, si: figura, titulli i mësimit, dy rreshtat e parë të mësimit;
- të lexojë tekstin dhe të nxjerrë kuptimin e fjalëve të panjohura në kontekst;
- të lexojë pyetjet rreth tekstit dhe të hamendësojë përgjigjet e mundshme;
- të gjejë përgjigjet e pyetjeve në tekst, duke përcaktuar paragrafin që u përket pyetjeve;
- të lexojë tekstin dhe të nxjerrë kuptimin kryesor dhe detajet përkatëse;
- të mbajë shënime gjatë një bisede ose diskutimi, për të përmbledhur mendimin e tij.

Të shkruarit

Për të zhvilluar aftësinë e të shkruarit, nxënës/i,-ja ushtrohet të ndjekë këto strategji:

- të mbajë shënime për informacionin që i duhet të përfshijë në detyrën e caktuar;
- të planifikojë paragrafët, duke shkruar idenë kryesore të secilit paragraf;
- të plotësojë paragrafët me informacion mbështetës, si: shembuj, sqarime etj.;
- të kontrollojë lidhjen logjike të paragrafëve, duke përdorur lidhëzat përkatëse;
- të redaktojë shkrimin e tij ose të këmbëjë punën e tij me atë të shokut.

C. Parime për zbatimin e programit

Zbatimi i programit mbështetet në parimet e mëposhtme:

Vendosja e nxënës/it,-es në qendër të vëmendjes

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} rrit njohuritë gjuhësore të nxënës/it,-es përmes temave që i përshtaten interesave dhe nevojave të tij/saj gjuhësore dhe shoqërore, duke i dhënë mundësi nxënësit të jetë në qendër të procesit mësimor. Vendosja e nxënës/it,-es në qendër të vëmendjes bën që nxënësi/ja të marrin pjesë aktive në ndërveprim gjuhësor, duke e përgatitur atë për një fazë të re të shkollimit të tij apo për të qënë i aftë të përballet me kërkesat e tregut të punës.

Strategjitë e parashikuara nxisin ndërveprimin gjuhësor dhe komunikativ, duke e përfshirë nxënës/in,-en edhe në organizimin e veprimtarive dhe përdorimin e teknikave që i përshtaten individuatitetit të atij/asaj.

Krijimi i mjedisit të të nxënit

Krijimi i një atmosfere gjuhësore motivuese dhe konkurruese, si dhe i një ambienti fizik, të rehatshëm dhe miqësor, emocional dhe akademik, rrisin rezultatet e mësimdhënies/nxënies.

Krijimi i mjedisit të përshtatshëm të të nxënit lehtëson përdorimin e formave të bashkëpunimit në klasë, si p.sh.: punën në çifte apo në grupe.

Organizimi i klasës

Mësues/i,-ja dhe nxënësit bashkëpunojnë për organizimin e mësimdhënies/nxënies. Për ta lehtësuar mësimdhënien/nxënien, mësuesi/ja gjen mënyra frytdhënëse për të organizuar veprimtaritë komunikuese, siguron dhe sugjeron materiale burimore për nxënësit etj.

Në mësimdhënien bashkëkohore mësues/i,-ja luan përpos rolit mësimdhënës luan edhe rolin e mbikëqyrësit. Së bashku ata vendosin marrëdhënie bashkëpunimi në procesin e nxënies. Mësues/i,-ja i qartëson nxënësit dhe merr mirëkuptimin e tyre për atë çfarë ndodh në klasë. Kjo nënkupton sqarimin e rregullave të radhës së punës dhe përgjegjësi të nxënësve në procesin e kryerjes së veprimtarive.

Mësues/i,-ja sugjeron dhe siguron përdorimin e mjeteve audiovizuale, elektronike dhe ndihmon nxënës/in,-en në përdorimin e formave të ndryshme të teknologjisë informative brenda dhe jashtë klase. Ai/a jo u jep nxënësve ëëbsite në përputhje me moshën dhe kërkësat shkollore.

Të mësuarit bashkëveprues

Mësues/i,-ja krijon kushtet për realizimin e mësimit në mënyrë bashkëkohore, kryesisht në grupe apo çifte, kështu që ai/a jo siguron ndërveprimin gjuhësor dhe bashkëpunimin mes nxënësve gjatë organizimit të veprimtarive në klasë. Ai/a jo përdor forma të larmishme që i përshtaten nivelit dhe veçorive individuale të nxënësve. Ato variojnë nga ndërveprimi në çift apo në grup, në debatin e hapur për gjithë klasën. Këto forma i bëjnë nxënësit më bashkëveprues, më të pavarur në shprehjen e mendimit të tyre dhe respektimin ndaj ideve të të tjerëve. Gjithashtu, gjatë bashkëpunimit për kryerjen e detyrave në grup, nxënësit mësohen të ndajnë dhe të mbajnë përgjegjësi për produktin e përbashkët. Ky kontekst nxit dhe zhvillon aftësitë gjuhësore në mënyrë të natyrshme duke përfituar nga njohuritë e të tjerëve, si dhe duke korrigjuar veten dhe të tjerët.

Përdorimi i gjuhës në klasë

Në nivelin gjuhësor B2, nxënësi është më i formuar nga ana gjuhësore e kulturore dhe është i gatshëm të përdorë gjuhën angleze në situata reale, si p.sh. kryerjen e veprimtarive gjuhësore, dhënien e udhëzimeve për punët e përbashkëta në projekte ku ka ndarje dhe përgjegjësi ndaj detyrave të ngarkuara.

Të mësuarit e gramatikës

Në kuadër të respektimit të Kuadrit të Referencave për Gjuhët, gramatika mësohet në bashkëveprim dhe në një kontekst kuptimplot, të cilat në nivelin B2 janë më të komplikuar.

Njohuritë gjuhësore janë në shërbim të funksionit komunikativ të gjuhës, cilësia e të cilit varet nga saktësia gramatikore dhe rrjedhshmëria gjuhësore, ku nxënësit i lejohej të bëjë deri në 5-6 gabime.

Qortimi i gabimeve

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} pasqyron më së miri mënyrën e korigjimit të gabimeve. Niveli B2 parashikon një shkallë të lartë të saktësisë gjuhësore për të siguruar një komunikim të qartë në gjuhën angleze. Nxënësit nxiten që të vetë korigjohen ose të korigjohen njëri-tjetrin, dhe të mësojnë prej gabimeve që ata bëjnë. Mësues/i,-ja përdor teknika të ndryshme korigjimi, duke ndërhyrë vetëm atëherë kur praktikohen struktura gjuhësore të caktuara dhe më rrallë, kur nxënësit janë të përfshirë në debate dhe diskutime. Shpesh mësues/i,-ja dokumenton gabimet e përsëritura dhe, kur është e nevojshme, dhe i korigjon ato duke përdorur format e sakta gjuhësore.

Puna e diferencuar me nxënësit

Meqë niveli i aftësisë gjuhësore të nxënësve është i ndryshëm në klasë, mësues/i,-ja ndërton punë të diferencuar për të arritur objektivat për klasën e 12^{të}. Për arsye të temperamenteve të ndryshëm psikologjik dhe të aftësive perceptuese individuale të nxënësve, mësues/i,-ja përdor një larmi teknikash, metodash, strategjish apo forma vlerësimi për të lehtësuar përfundimin e gjuhës, si p.sh:

- të dëgjojë me kujdes nxënësit kur flasin dhe t'u japë përgjigje në kohën e duhur;
- të ndjekë ecurinë e çdo idividi duke mbajtur shënime përkatese;
- të ndajë përgjegjësitë e nxënësve për veprimtaritë individuale apo në grup;
- të vlerësojë periodikisht punën e nxënësve, jo vetëm me notë por edhe me komente për punën e tyre;
- të kërkojë prej tyre mendime dhe sugjerime të punës së tyre, me qëllim që të përmirësojë mësimdhënien;
- të motivojë nxënësit të zhvillojnë strategjitë e tyre individuale të të mësuarit të gjuhës angleze;
- të nxisë pjesëmarrjen e nxënësve indiferentë në punën në grup dhe të nxjerrë në pah punën e tyre në klasë, duke u dhënë role drejtuese në punët në grup.

1. VLERËSIMI

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të}, si program përmblyllës i gjimnazit kërkon zbatimin me rigorozitet i udhëzimeve për përdorimin e programit të klasës së 12^{të} dhe vlerësimin bashkëkohor të dijeve të nxënës/it-es, i cili ka në bazë vlerësimin komunikativ me shkrim dhe me gojë gjatë gjithë procesit mësimor. Kjo metodë vlerësimi, mbështetur në Kuadrin e Përbashkët Evropian të Referencave për Gjuhët dhe në Portofolin Evropian për Gjuhët, i cili jo vetëm përshkon gjithë procesin mësimor, por shërben edhe për përmirësimin e këtij procesi.

Ky vlerësim siguron:

- një matje të vazhdueshme të ecurisë së nxënës/it,-es në gjuhën angleze;

- një informacion për rivlerësim të përmbajtjes lëndore dhe të metodave të mësimdhënies, si dhe cakton detyrat për të ardhmen;
- një plan pune për përmirësim e njohurive të nxënës/it,-es;
- një përgjegjshmëri të të gjithë pjesëmarrësve në procesin e mësimdhënies/nxënies (nxënës, mësues të gjuhës angleze dhe ndërlëndorë, drejtorja e shkollës, inspektori i arsimit për gjuhën angleze dhe detyrimisht edhe prindërit).

Vlerësimi mbështetet tërësisht në objektivat e programit lëndor dhe mësuesi nuk ka të drejtë të vlerësojë nxënës/in,-en për ata objektiva të arritjes që nuk përshkruhen në program. Vlerësimi duhet t'i përmbahet vetëm standardeve që përkojnë me nivelit B2 të parashtruara në program.

Vlerësimi nuk përfshin vetëm realizimin e standardeve rreth njohurive dhe aftësive, por edhe rreth qëndrimeve të nxënësve, si p.sh. qëndrimet etiko-sociale në përgjithësi dhe ato të bashkëpunimit me të tjerët, në veçanti. Vlerësimi i nxënës/it,-es duhet të jetë sa më objektiv dhe i matshëm, gjë që tregohet më së miri në realizimin e standardeve. Mësues/i,-ja vlerëson vetë dhe ndihmon edhe nxënësit që të përdorin një larmi mënyrash vlerësimi e vetvlerësimi.

Vlerësimi mund të organizohet në disa forma:

Vlerësimi i dijeve (në bazë niveli), ku përfshihet vlerësimi i objektivave specifike. Ky vlerësim ka lidhje me atë çka është mësuar gjatë një jave, muaji ose semestri, pra me punën që është bërë me tekstin dhe programin. Vlerësimi i dijës është i bazuar në orën e mësimit. Kështu, ai i përgjigjet një vështrimi të brendshëm. Ky lloj vlerësimi është pozitiv për faktin se është më afër përvojës së nxënës/it,-es.

Vlerësimi i kapaciteteve (ose i zbatimit të aftësive, ose i performancës) që është vlerësimi i asaj çka nxënësit mund të bëjnë ose dinë në raport me zbatimin e saj në jetën e përditshme dhe i lejon çdonjërit të pozicionohet aty ku e meriton, pasi rezultatet janë mëse të dukshme.

Vlerësimi mund të bëhet individual ose në grup, në klasë ose jashtë saj. Nxënës/i,-ja vlerësohet me notë, ndërsa demonstroi arritjet e tij/saj me gojë, me shkrim, ose nëpërmjet veprimtarish e produktesh të tjera, si: eksperimenton, përgatit një prezantim në poërpoin, bën një projekt etj.

Vlerësimi me shkrim dhe me gojë klasifikohet në:

Vlerësim formues, me anë të të cilit merret informacion rreth asaj që është arritur nga nxënës/i,-ja në formimin e tij/saj gjuhësor, në përputhje me objektivat e caktuar.

Vlerësim diagnostikues, i cili bëhet në mënyrë të vazhdueshme, për të marrë informacion rreth përgatitjes ditore dhe përvetësimit të materialit gjuhësor të dhënë më parë. Gjithashtu, ai jep informacion për efektivitetin e të nxënësit dhe ndihmon në ecurinë e mëtejshme të mësimdhënies/nxënies.

Vlerësim i planifikuar mbi bazën e realizimit të objektivave të mësimit, pra në bazë kapitulli ose të një ore mësimore. Ky vlerësim bëhet me notë dhe realizohet në fund të çdo mësimi përsëritës (ose kapitull).

Vlerësim motivues, ndihmon për të nxitur dëshirën e nxënës/it,-es për mësimin e gjuhës angleze. Ky vlerësim është i vazhdueshëm dhe gjatë gjithë procesit mësimor. Mësues/i,-ja realizon këtë lloj vlerësimi duke gjetur shprehjet e duhura motivuese, si p.sh.: *Ëell, Very good, Right* etj., dhe duke përdorur materiale që nxisin vlerësimin motivues të nxënësit, p.sh.: përgatitja e dosjes së arritjeve të nxënës/it,-es si pjesë e Portofolit Evropian të Gjuhëve, ku ai vendos çertifikata, provime, projekte, dëshmi etj. që provojnë ecuri të tij/saj në gjuhë.

Vlerësimi me notë

Vlerësimi i nxënës/it,-es bëhet me notë sipas sistemit të vlerësimit të vendosur nga MASH-i dhe AVA. Ky vlerësim nuk përfundon me vendosjen e notës. Ai përqëndrohet tërësisht në monitorimin dhe vlerësimin e njohurive të nxënësve të përfutuara në vazhdimësi, si dhe të rezultateve të arritura gjatë procesit të mësimdhënies/nxënies, kryesisht kur gjuha angleze është provim përfundimtar si lëndë më zgjedhje.

Vlerësimi përfundimtar

Në përfundim të semestrit të parë, për çdo nxënës/e dhe lëndë përllogaritet nota semestrale dhe në përfundim të vitit shkollor, nota vjetore. Nota e semestrit të parë dhe ajo vjetore përllogariten duke pasur si të dhëna fillestare të gjitha notat e nxënës/it-es të shënuara në regjistër. Notat gjatë vitit shkollor nuk kanë të njëjtën peshë në njehsimin e notës semestrale dhe asaj vjetore. Peshat e një note përcaktohet nga lloji i saj.

Janë katër lloje:

- vlerësimet e përditshme,
- provimet periodike me shkrim,
- punimet e nxënësve,
- provimi përfundimtar (nëse mësuesi e zhvillon edhe këtë),

Duhet treguar kujdes që:

- Para testimit duhet bërë një model, që t'u tregohet nxënësve se si do të bëhet testimi.
- Caktohen më parë qëllimet e testimit për të kaluar më pas në zhvillimin e tij.
- Vlerësimi mund të jetë individual ose në grup.
- Në rastet kur testet hartohen me pyetje të llojeve të ndryshme, ato grupohen sipas llojit të tyre p.sh. pyetje me zgjedhje të shumëfishtë bashkë, ato me çiftim bashkë e kështu me radhë.
- Është mirë që pyetjet në test të renditen sipas shkallës së vështirësisë së tyre. Zakonisht në një test, (p.sh.: në fund të një kapitulli) kërkohen që 30% të pyetjeve të jenë të nivelit të parë, 50% të nivelit të dytë dhe 20% të nivelit të tretë. Numri i pyetjeve në test varet nga ajo çka duhet testuar (një mësim, kapitull apo një koncept.)

Disa udhëzime për vlerësimin.

Është e domosdoshme që mësues/i,-ja të mos përdorë vetëm një formë vlerësimi, por larmi formash. Ato duhet t'u krijojnë nxënësve mundësi të vlerësohen në atë mënyrë që është e përshtatshme për çdo individ. Kështu, p.sh. një nxënës/e përgjigjet më mirë me gojë, një tjetër me shkrim, njëri i shpreh bukur dhe me emocion mendimet në një pyetje të hapur, një tjetër jo, etj.

Vlerësimet e përfundimeve të nxënësve të trajtohen me kompetencë e jo si mesatare aritmetike e notave të vlerësimit formues.

Të kihet parasysh që përparimi i nxënës/it,-es, si dhe një gjykim përmbledhës në përfundim të periudhës bazuar në objektiva, përbën vlerësimin përfundimtar. Vonesat e dhënies së përfundimeve të vlerësimit dhe analiza e tyre nga mësues/i,-ja e ulin shumë vlerën e korrigjimit të gabimeve.

Shënimet të jenë të thjeshta, por të pasura. Është e domosdoshme që përveç regjistrit të klasës, mësues/i,-ja të mbajë shënime të tjera për punën e çdo nxënës/i,-e dhe të krijojë një

protokol të punës së tij me nxënësit. Ato ndihmojnë në njohjen dhe në vlerësimin e arritjeve, në diagnostimin e në riparimin e vështirësive dhe lehtësojnë vlerësimet përmbledhëse.

Mësues/i,-ja zhvillon vetë si dhe ndihmon nxënësit dhe së bashku zhvillojnë një larmi mënyrash vlerësimi.

Metodat e vlerësimit të përdorura në gjuhë të huaj do të përfshijnë:

- teste me shkrim për të kontrolluar arritjet e nxënësve në lidhje me objektivat e programit,
- monitorimin e punës në grup të nxënësve,
- punët eksperimentale, raportet e punës,
- projektet, prezantimet e kërkimeve.

Vlerësimi me shkrim shërben për aftësimin e nxënësve në komunikimin me shkrim dhe mund të realizohet jo vetëm me laps e letër, por edhe në rrugë elektronike. Mësues/i,-ja vlerëson nxënës/in,-en me notë për parashtrimet me shkrim në provimet periodike me shkrim dhe në prezantimet me shkrim të punimeve të tij/saj, të zhvilluara vetë ose në grup. Mësues/i,-ja planifikon provime periodike me shkrim për blloqe të gjera orësh mësimore, që përbëhen nga një apo disa kapituj, të cilët i bashkojnë objektiva të ndërlidhura të nxënësve. Në përshtatje me qëllimin e vlerësimit me shkrim, ai/ajo përdor lloje të ndryshme testesh, që nga minitestet disa minutëshe për një objektivi të veçantë të nxënësve, tek ato njëorëshe. Planifikohen teste me alternativa ose zhvillim, detyra tematike, projekte kurrikulare etj.

Portofoli i nxënës/it.-es, si një mundësi vlerësimi e vetëvlerësimi, është një koleksion i punimeve përgjatë vitit shkollor për gjuhën angleze. Portofoli i nxënës/it.-es mund të përmbajë provime me shkrim, detyra tematike, projekte kurrikulare, fotografi e produkte të veprimtarive kurrikulare. Përzgjedhjet për portofolin bëhen nga nxënës/i,-ja, ndërsa mësues/i,-ja rekomandon.

Çrregullime të diagnostikuara, si: disleksia, vështirësi të veçanta gjuhësore, p.sh.: të nxënësve të ardhur rishtas nga emigracioni, merren parasysh nga mësues/i,-ja, duke u mundësuar këtyre nxënësve të vlerësohen me mënyra të posaçme, përjashtuar vlerësimin me shkrim apo me gojë.

Në punime të nxënësve me grupe të vogla, mësuesi parashtron peshën e vlerësimit me notë të grupit në tërësi dhe të secilit nxënës në veçanti sipas detyrave të tij/saj në grup.

Vetëvlerësimi:

Vetëvlerësimi është një tjetër element i rëndësishëm i vlerësimit në mësimin e gjuhës angleze, ku secili nxënës/e jep gjykimin për zotësinë e vet. Vetëvlerësimi është një element plotësues i domosdoshëm i vlerësimit të njohurive nga mësues/i,-ja, nga prindërit dhe institucionet e tjera. Vetëvlerësimi ka efekt kur:

- u referohet normave dhe kapacitetit që Kuadri i Referencave për Gjuhët parashtron për grupmohën dhe nivelin e tyre,
- lidhet me një përvojë të veçantë gjuhësore e ndërkulturore.

Vetëvlerësimi i nxënësve bëhet i matshëm nëpërmjet përcaktimit të synimeve të qarta në program. Si mjet në vetëvlerësim shërben Portofoli Evropian i Gjuhëve (PEGJ), që me anë të tri pjesëve të tij: Pasaportës Gjuhësore, Biografisë gjuhësore dhe Dosjes, nxit nxënësin/en të mendojë mbi nivelin e tij gjuhësor, duke vetëvlerësuar njohuritë e marra, dhe dokumentimin e arritjeve të tij gjuhësore të cilat mund të jenë: provime me shkrim, detyra tematike, certifikata, projekte kurrikulare, fotografi e produkte të veprimtarive kurrikulare.

PEGJ-i është dokumenti që çdo nxënës shënon eksperiencat dhe njohuritë e tij gjuhësore e kulturore. PEGJ-i nxit nxënësin të përmirësojë mësimin dhe kapacitetin e vlerësimit të aftësive të tij në fushën e gjuhëve. Përdorimi i PEGJ-it favorizon lëvizjen në Evropë duke informuar aftësitë për gjuhët në mënyrë të qartë dhe të krahasueshme në nivel ndërkombëtar. PEGJ-i kontribuon në mirëkuptimin reciprok në Evropë nëpërmjet eksperiencës së kulturave të tjera dhe me ndihmën e kapaciteteve të komunikimit në shumë gjuhë.

Nxënësit, gjithashtu, vlerësojnë punën e njëri-tjetrit në grupe, duke marrë role të ndryshme, madje dhe pa nevojën e ndihmës së mësuesit.

Nxënës/i,-ja mban shënim arritjet e tij/saj, duke përdorur edhe gjuhën amtare.

Mësues/i,-ja bisedon me nxënës/in,-en individualisht dhe tregon arritjet e tij/saj.

Interesi më i madh i vetëvlerësimit qëndron në faktin se ai është faktor motivimi dhe ndërgjegjësimi; ai i ndihmon nxënësit të njohin pikat e tyre të forta dhe të dobëta dhe kështu, të organizojnë më mirë të nxënët e tyre. Nga vetëvlerësimi përfiton si nxënës/i,-ja, ashtu edhe mësues/i,-ja.